

Prawa człowieka w pigułce.

15-minutowe ćwiczenia na lekcje

GIGANCI CYFROWI

I NOWE TECHNOLOGIE

A PRAWA CZŁOWIEKA

edukacja obywatelska

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

AMNESTY
INTERNATIONAL

BRONIMY PRAW CZŁOWIEKA

Niniejsza publikacja stanowi część serii wydanej w ramach projektu ***Szkoła moich praw***, obejmującej 10 materiałów edukacyjnych przeznaczonych dla szkół ponadpodstawowych.

Wszystkie materiały można pobrać ze strony: www.amnesty.org.pl/szkolamoichpraw.

AUTORKI I AUTORZY MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH

1. *Giganci cyfrowi i nowe technologie a prawa człowieka* (edukacja obywatelska), Dominika Sokołowska
2. *Kiedy władza przekracza granice – prawa człowieka w praktyce* (edukacja obywatelska), Justyna Kuzar-Dembele
3. *Kobiety, mężczyźni, ludzie – o wolności od stereotypów* (edukacja zdrowotna), Monika Darmofał-Karanowska
4. *Odkrycia geograficzne – z czyjej perspektywy* (historia), Alicja Kosińska
5. *Prawa seksualne i reprodukcyjne* (edukacja obywatelska), Katarzyna Salejko
6. *Wykluczenie społeczne na przykładzie osób LGBTI* (edukacja obywatelska), Dariusz Grzemny
7. *Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja* (edukacja obywatelska), Elżbieta Olczak
8. *Ludzie, miejsca, wybory – migracje międzynarodowe* (geografia), Elżbieta Olczak
9. *Zmiany klimatu a prawa człowieka* (geografia), Kalina Kabat
10. *Komunikacja niewykluczająca* (język polski), Mateusz Adamczyk

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Katarzyna Salejko

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA: Zuzanna Żółtowska

GRAFIKA: Joanna Luśnia

SKŁAD: Marzena Piłko

Copyright by Stowarzyszenie Amnesty International, Warszawa 2025

Materiał udostępniony na warunkach licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 –
Na tych samych warunkach: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Materiał powstał w ramach projektu *Szkoła moich praw* finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Publikacja prezentuje wyłącznie poglądy autorek i autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W całym tekście zastosowano język równościowy, nazywany też inkluzywnym. Jego celem jest podkreślenie obecności i włączenie perspektyw osób z grup marginalizowanych, a także tworzenie bardziej sprawiedliwych i włączających norm językowych, które odzwierciedlają różnorodność świata.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

GIGANCI CYFROWI I NOWE TECHNOLOGIE

A PRAWA CZŁOWIEKA

Ćwiczenia realizują element podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia przedmiotu:

EDUKACJA OBYWATELSKA

Dział VII. Świat globalnych zależności

Wymagania fakultatywne (nauczyciel realizuje przynajmniej jedno z wymagań fakultatywnych). Uczeń:

3) na wybranych przykładach ocenia wpływ korporacji międzynarodowych, w tym technologicznych, na życie społeczne i gospodarcze oraz środowisko, a także formułuje opinię w tej sprawie i podejmuje dyskusję.

Cele:

Dzięki udziałowi w ćwiczeniach osoby uczestniczące:

- rozpoznają technologie wykorzystywane w życiu codziennym i ich wpływ na życie człowieka;
- analizują skutki naruszeń praw człowieka przez korporacje i technologie;
- rozwijają krytyczne myślenie o wpływie rozwoju technologii i międzynarodowych korporacji na prawa człowieka i społeczeństwo;
- rozwijają świadomość zagrożeń dla praw człowieka ze strony technologii i międzynarodowych korporacji.

ĆWICZENIE 1. NOWE TECHNOLOGIE I ICH WPŁYW NA NASZE ŻYCIE

15 MINUT

Materiały:

- flipchart/tablica;
- karteczki post-it;
- mazaki;
- słowniczek (Załącznik 1.).

Instrukcja:

1. Zadać osobom uczestniczącym pytanie: jakie znaczą nowe technologie? Zapisuj odpowiedzi na flipcharcie/tablicy. Oto przykłady, o które możesz uzupełnić odpowiedzi (jeśli nie padną): sztuczna inteligencja (AI), internet mobilny, internet rzeczy, uczenie maszynowe, nanotechnologia, biotechnologia, druk 3D, wirtualna rzeczywistość (VR) i rozszerzona rzeczywistość (AR), chmura technologiczna, zaawansowana robotyka, technologie biometryczne, genomika, blockchain, komputery kwantowe. Wyjaśnienie pojęć znajduje się w słowniczku (Załącznik 1.).
2. Podziel klasę na cztery–sześć grup i rozdaj karteczki post-it oraz mazaki. Grupy 1–3 mają zapisać na kartkach, jakie są pozytywne strony i wpływ nowych technologii na nasze życie. Grupy 4–6 zapisują negatywne strony i wpływ nowych technologii na życie ludzi. Poproś, by każda odpowiedź znalazła się na osobnej karteczce.
3. Poproś reprezentanta/reprezentantkę każdej grupy o przeczytanie odpowiedzi i przyklejenie karteczek na tablicy/flipcharcie.
4. Podsumuj odpowiedzi, które się pojawiły. Podkreśl, że technologie mają ogromny wpływ na każdą dziedzinę naszego życia. Ułatwiają nam funkcjonowanie, a ich rozwój prowadzi do wielu niesamowitych osiągnięć w medycynie, budownictwie czy edukacji, jednak niosą również wiele wyzwań i zagrożeń, jak np. uzależnienie od internetu, naruszanie prywatności, łamanie praw człowieka (prawo do prywatności, prawo do bezpieczeństwa, prawo do równego traktowania) czy

cyfrowy ślad węglowy, czyli emisja gazów cieplarnianych związana z aktywnością w internecie. Każda nasza aktywność online – przeglądanie stron, robienie zakupów, publikowanie i lajkowanie postów czy oglądanie filmów – związana jest z produkcją ogromnej ilości danych, których przechowywanie wymaga dużych zasobów energii do zasilania i chłodzenia urządzeń elektronicznych.

ZAŁĄCZNIK 1. SŁOWNICZEK

Sztuczna inteligencja (*artificial intelligence, AI*) – technologia umożliwiająca komputerom i innym maszynom wykonywanie zadań, które wymagają ludzkich umiejętności, takich jak myślenie, uczenie się czy planowanie. Systemy sztucznej inteligencji podejmują działania w oparciu o wzorce w istniejących danych, w ten sposób dostosowują zachowanie, analizując skutki wcześniejszych działań, i pracują autonomicznie. Przykłady: wirtualni asystenci, wyszukiwarki internetowe, systemy rozpoznawania mowy i twarzy, samochody autonomiczne, drony, internet rzeczy.

Internet rzeczy – sprzęt i maszyny gospodarstwa domowego czy narzędzia przemysłowe, które są wyposażone w czujniki i oprogramowanie w celu łączenia się z innymi urządzeniami i systemami za pośrednictwem internetu.

Internet mobilny – rodzaj połączenia internetowego, który umożliwia dostęp do internetu za pośrednictwem urządzeń przenośnych.

Uczenie maszynowe – obszar sztucznej inteligencji, który opiera się na algorytmach i modelach statystycznych, pozwalający komputerom na samodzielne uczenie się na drodze doświadczenia, bez konieczności programowania przez człowieka.

Nanotechnologia – dziedzina nauki i inżynierii materiałowej dotycząca technik i sposobów tworzenia struktur o rozmiarach nanometrycznych. Nanomateriały są wykorzystywane w kosmonautyce, lotnictwie, medycynie, elektronice i energetyce.

Biotechnologia – dziedzina nauki i techniki, w której do produkcji surowców wykorzystuje się organizmy żywe lub ich elementy. Przykłady obejmują m.in. produkcję sera i chleba, produkcję insuliny, penicyliny czy szczepionek, modyfikację genetyczną roślin (GMO) czy „sztuczne mięso” (produkt powstały z komórek zwierzęcych, hodowany w laboratorium).

Druk 3D, druk przestrzenny – proces wytwarzania fizycznych trójwymiarowych obiektów.

Wirtualna rzeczywistość (*virtual reality, VR*) i **rozszerzona rzeczywistość** (*augmented reality, AR*) – technologie, które umożliwiają użytkownikom doświadczanie wirtualnych środowisk w sposób zbliżony do rzeczywistości (VR) i dodawanie cyfrowych elementów, takich jak obrazy, animacje, dźwięki czy treści tekstowe do rzeczywistego środowiska (AR).

Chmura technologiczna – zdalny serwer służący do przechowywania, przetwarzania i zarządzania danymi.

Zaawansowana robotyka – technologia oparta na sztucznej inteligencji, odnosząca się do projektowania, produkcji i wykorzystania autonomicznych maszyn zdolnych do wykonywania trudnych i złożonych zadań.

Technologie biometryczne – systemy rozpoznawania i identyfikacji bazujące na unikalnych danych biometrycznych, jak wizerunek twarzy czy zapis linii papilarnych palców.

Genomika – nauka łącząca biologię z matematyką i informatyką, która zajmuje się analizą genomów i pozwala na określanie predyspozycji i ograniczeń, chorób czy umiejętności człowieka.

Blockchain – technologia służąca do przesyłania i przechowywania w bazie danych informacji o transakcjach internetowych.

Komputery kwantowe – zaawansowane komputery wykorzystujące zasady mechaniki kwantowej.

Materiały:

- Powszechna deklaracja praw człowieka (PDPCz, Załącznik 1.).

Instrukcje:

1. Podziel klasę na małe grupy.
2. Każdej grupie daj tekst PDPCz – Załącznik 1. (możesz podzielić artykuły między grupy, wtedy każda będzie się zajmować innymi prawami) – i poproś, żeby porozmawiały o tym, w jaki sposób technologia może wpływać na prawa człowieka. Niech osoby uczestniczące zastanowią się, w jaki sposób technologia może się przyczyniać do ich wzmacniania oraz jakie może nieść zagrożenia wobec konkretnych praw. Na przykład pozytywną stroną technologii w kontekście prawa do edukacji jest możliwość nauki zdalnej i korzystania z chatów GPT, a negatywną – dezinformacja w internecie albo nierówny dostęp do zasobów cyfrowych.
3. Poproś, żeby reprezentanci/reprezentantki przedstawili wyniki pracy w grupach.
4. Pytania do wspólnej refleksji na zakończenie:
 - Czy rozwój technologii to zagrożenie dla praw człowieka, czy raczej szansa na ich upowszechnienie?
 - Czy są prawa, których rozwój technologii szczególnie dotyczy?
 - W jaki sposób można zadbać o ochronę tych praw?

ZAŁĄCZNIK 1. POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA:

https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf.

ĆWICZENIE 3. CZYM SĄ MIĘDZYNARODOWE KORPORACJE**15 MINUT****Materiały:**

- telefony z dostępem do internetu;
- logotypy największych światowych korporacji (Załącznik 1.).

Instrukcja:

1. Powiedz klasie, że na tej lekcji będziecie rozmawiać o międzynarodowych korporacjach, które w kontekście nowych technologii są bardzo ważnymi podmiotami, bo najczęściej to one odpowiadają za ich tworzenie czy nadzór.
2. Zapytaj uczniów/uczenice, co to jest korporacja. Zrób burzę pomysłów (każda osoba wypowiada swoje pomysły lub skojarzenia na dany temat, bez oceniania czy poprawiania przez innych) i podsumuj ćwiczenie.

Korporacja to przedsiębiorstwo – duża, często międzynarodowa firma. Ma osobowość prawną, współwłaścicieli/współwłaścicielki i zatrudnia licznych pracowników/pracowniczki. Przykładem korporacji są m.in. globalne firmy technologiczne, międzynarodowe banki, koncerny paliwowe czy producenci żywności.
3. Podziel klasę na cztery grupy (jeśli klasa jest duża, podziel ją na więcej grup). Rozdaj każdej grupie po cztery logotypy wielkich światowych korporacji z Załącznika 1. Powiedz, że zadaniem grup jest: A) sprawdzenie, czy znają wszystkie firmy; B) znalezienie w internecie informacji o tym, w jakim obszarze działają te firmy; C) wybranie jednej istotnej według nich informacji o jednej z korporacji (np. Saudi Aramco – globalny lider produkcji, procesów rafineryjnych oraz dystrybucji ropy naftowej. Zaspokaja 10% zapotrzebowania na ropę na świecie, źródło: Wikipedia; Alphabet – spółka macierzysta Google, lider usług i produktów związanych z internetem: wyszukiwania, reklamy, chmury obliczeniowej, sztucznej inteligencji, źródło: <https://www.plus500.com/>).
4. Pytania do refleksji na zakończenie:
 - Czy coś was zaskoczyło bądź poruszyło w tym ćwiczeniu?
 - Jaką rolę na świecie odgrywają według was międzynarodowe korporacje?

ZAŁĄCZNIK 1. LOGOTYPY WIELKICH ŚWIATOWYCH KORPORACJI

Walmart

ExxonMobil

BERKSHIRE HATHAWAY INC.

Alphabet

UnitedHealth Group

TOYOTA

VOLKSWAGEN GROUP

amazon

 Microsoft

أرامكو السعودية
saudi aramco

ĆWICZENIE 4. WŁADZA W RĘKACH OBYWATELI_OBYWATELEK, PAŃSTW CZY MIĘDZYNARODOWYCH KORPORACJI?

15 MINUT

Materiały:

- flipchart/tablica;
- kartki A4;
- mazaki;
- role dla grup (Załączniki 1., 2. i 3.).

Instrukcja:

1. Podziel klasę na trzy grupy i przydziel każdej grupie inną kategorię, którą będzie reprezentować w tym ćwiczeniu. Grupa 1. – obywatele_obywatelki, grupa 2. – władza państwowa, grupa 3. – korporacja. Rozdaj każdej grupie kartkę A4, mazaki i odpowiednio Załącznik 1., 2. lub 3. Poleć, by każda grupa przeczytała informacje znajdujące się na kartce i zapisała, jaki jest jej – czyli poszczególnych podmiotów, które reprezentuje – wpływ na politykę, prawo, ekonomię, kulturę i społeczeństwo kraju. Wpływ można mierzyć w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo mały wpływ, a 5 – bardzo duży wpływ.
2. Poproś reprezentatki_reprezentantów grup o przeczytanie na forum wyników wspólnej pracy. Zapisuj informacje na tablicy/flipcharcie.
3. Podsumuj ćwiczenie. Podkreśl, że we współczesnych społeczeństwach można mówić o rozproszeniu władzy między ludźmi, państwem i korporacjami. W niektórych krajach to władza państwowa jest największa, w innych obywatele_obywatelki odgrywają najważniejszą rolę, a w jeszcze innych to korporacje mają ogromny wpływ na różne obszary życia. Obecnie jednak coraz większą siłę zyskują międzynarodowe korporacje – działają ponad granicami państw w sposób, który wykracza poza możliwości regulujące wszelkich systemów państwowych; mają wysokie przychody w obszarach, które kiedyś były przypisane tylko państwu (np. przychody Apple'a w 2022 r. wyniosły 394 mld dolarów, co stanowiło ponad połowę produktu krajowego brutto Polski), a usługi oferowane przez firmy technologiczne – internet, media społecznościowe – są porównywane do usług publicznych. Rządy nie są w stanie narzucić adekwatnej odpowiedzialności prawnej korporacjom działającym w ich krajach bądź są wobec tego niechętnie; obawiają się też, że rygorystyczne przepisy i ścisła kontrola nad biznesem odstraszy zagranicznych inwestorów.

Mimo coraz większej roli korporacji w naszym życiu i ich udziału w sprawowaniu władzy to **państwo pozostaje odpowiedzialne za przestrzeganie praw człowieka i powinno dbać o to, żeby korporacje działały w zgodzie z tymi prawami.**

Źródła: <https://www.amnesty.org.pl/%C5%9Bwiatowe-forum-spo%C5%82eczne-prawa-cz%C5%82owieka-nie-s%C4%85-luksusem/> i <https://www.onet.pl/informacje/novaeuropawschodnia/wieksze-niz-panstwa-jak-korporacje-technologiczne-siegaja-po-wladze/wdflcz,30bc1058>.

ZAŁĄCZNIK 1. OBYWATELE_OBYWATELKI

- 14 mln obywateli_obywatelek.
- Republika parlamentarna (parlament ustanawia prawo, rząd je wykonuje, głowa państwa pełni funkcję reprezentacyjną, obywatele wybierają swoich przedstawicieli_przestawicielki do parlamentu, parlament wybiera rząd); trójpodział władzy: władza ustawodawcza, wykonawcza i sędziowska.
- Działania i metody, poprzez które można angażować się w zarządzanie państwem:
 - udział w wyborach (krajowych, samorządowych);
 - konsultacje społeczne (dialog obywateli_obywatelek z władzą, którego celem jest zasięganie opinii czy uwag od mieszkańców_mieszkanek w konkretnych sprawach);
 - dostęp do informacji publicznej (prawo każdego obywatela i każdej obywatelki do uzyskania informacji publicznej);
 - referendum;
 - obywatelska inicjatywa ustawodawcza (złożenie do sejmu projektu ustawy podpisanego przez co najmniej 100 tys. obywateli_obywatelek);
 - wnioski, petycje;
 - pośrednie ciała przedstawicielskie, czyli instytucje lub inne podmioty pośredniczące między obywatelami a władzą państwową lub lokalną. Takimi ciałami przedstawicielskimi są: sejm i senat, związki zawodowe, organizacje pozarządowe, izby gospodarcze, rady dzielnic, sołectkie, spółdzielni mieszkaniowych czy osiedli).

ZAŁĄCZNIK 2. PAŃSTWO

- 14 mln mieszkańców_mieszkanek.
- Republika parlamentarna (parlament ustanawia prawo, rząd je wykonuje, głowa państwa pełni funkcję reprezentacyjną, obywatele wybierają swoich przedstawicieli do parlamentu, parlament wybiera rząd); trójpodział władzy: władza ustawodawcza, wykonawcza i sędziowska.
- Cechy władzy państwowej:
 - przymusowość państwa, czyli dysponowanie przez państwo środkami przymusu wobec obywateli_obywatelek (np. przymus ekonomiczny – podatki, przymus fizyczny – funkcjonariusze policji, wojsko). Osoby, które znajdują się na terytorium państwa, obowiązkowo podlegają ustanowionemu porządkowi prawnemu;
 - prezydent powołuje Prezesa Rady Ministrów wraz z pozostałymi członkami_członkiniami Rady Ministrów;
 - państwo wspiera rozwój przedsiębiorczości m.in. poprzez ulgi podatkowe czy dotacje i jednocześnie dąży do zapewnienia uczciwej konkurencji, ochrony konsumentów_konsumentek i ochrony środowiska naturalnego.

ZAŁĄCZNIK 3. KORPORACJA

- Międzynarodowa firma technologiczna o globalnym zasięgu (ma siedziby w kilkudziesięciu krajach na wszystkich kontynentach).
- Przychody roczne – 395 mld dolarów (ponad połowa produktu krajowego brutto Polski).
- Notowana na giełdzie.
- Otrzymuje dotacje finansowe od państwa.
- Tworzy programy grantowe dla artystów_artystek i organizacji społecznych.
- Prowadzi wolontariat pracowniczy.
- Działa w świecie cyfrowym.
- Sama tworzy wewnętrzne prawo i przepisy, według których działa.

ĆWICZENIE 5. KOGO CHRONI PRAWO – LUDZI CZY KORPORACJE?

15 MINUT

Materiały:

- opis prawdziwej sytuacji i pytania do pracy w grupach (Załącznik 1.).

Instrukcja:

1. Powiedz, że w tym ćwiczeniu przyjrzyście się prawdziwej sytuacji, w którą była zamieszana międzynarodowa korporacja, i zastanowicie się nad konsekwencjami tego wydarzenia dla ludzi i praw człowieka.
2. Podziel klasę na mniejsze grupy i rozdaj każdej Załącznik 1. Poproś grupy, żeby zapoznały się z opisaną historią i odpowiedziały na pytania na końcu. Mają na to 10 minut.
3. Odczytaj pytania i poproś grupy o przedstawienie odpowiedzi na forum.
4. Podsumuj ćwiczenie. Podkreśl, że katastrofa w Bhopalu jest dobrym przykładem na to, że często narodowe i międzynarodowe prawo nie jest w stanie narzucić korporacjom odpowiedzialności prawnej za łamanie praw człowieka. Wiele międzynarodowych firm zamiast inwestować w ochronę praw człowieka swoich pracowników_pracowniczek i społeczności, w których działa, woli ponosić ryzyko wypadków i płacić grzywny lub odszkodowania. Dla osób poszkodowanych proces sądowy jest kosztowny i czasochłonny, co często zniechęca je do podejmowania jakichkolwiek działań w celu dochodzenia swoich praw i sprawiedliwości bądź ludzie zawierają ugody, które nie są adekwatne do poniesionych strat. Korporacje dysponują o wiele większymi środkami niż osoby, których sprawy dotyczą (często pochodzą one z ubogich i marginalizowanych środowisk, tak jak ofiary z Bhopalu), i współpracują z największymi kancelariami prawniczymi, a ich działania często mają poparcie władz państwowych.

Źródła: <https://www.amnesty.org.pl/kogo-chroni-prawo-ludzi-czy-korporacje/>, <https://www.amnesty.org.pl/%C5%9Bwiatowe-forum-spo%C5%82eczne-prawa-cz%C5%82owieka-nie-s%C4%85-luksusem/>.

ZAŁĄCZNIK 1. OPIS PRAWDZIWEJ SYTUACJI I PYTANIA DO PRACY W GRUPACH

Bhopal: wyciek gazu z 1984 roku. Śmierć ludzi i zanieczyszczenie środowiska

W nocy z 2 na 3 grudnia 1984 roku w fabryce środków owadobójczych Union Carbide w Bhopalu doszło do wycieku silnie toksycznego gazu – izocyjanianu metylu. Szacuje się, że na skutek tej sytuacji zginęło ok. 20 tys. ludzi (bezpośrednio po wycieku oraz w następstwie chorób i komplikacji), a pół miliona zostało poszkodowanych. Była to jedna z największych katastrof przemysłowych w historii.

Zarówno międzynarodowa korporacja Union Carbide (UCC), jak i Dow Chemical Company (która przejęła UCC w 2001 r.) publicznie oświadczyły, że nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za to wydarzenie. Kilka lat po katastrofie firma zawarła z rządem Indii sądową ugodę i wypłaciła państwu 470 mln dolarów. Rodziny poszkodowanych dostały po 500 dolarów i sprawę uznano za zamkniętą. Po ponad 40 latach z terenu fabryki wywieziono ponad 330 ton trujących odpadów.

Kolejne pokolenia mieszkańców_mieszkanek Bhopalu odczuwają podobne problemy jak ci, którzy przeżyli katastrofę. Lokalne organizacje twierdzą, że to вина dziedziczonych chorób, a także zanieczyszczenia wody. Do dziś rodzą się dzieci z defektami kończyn czy bez rąk lub nóg; występuje wiele przypadków nowotworów, chorób skóry i oczu oraz problemów z oddychaniem.

Organizacje zrzeszające osoby ocalałe i ich dzieci stale próbują dochodzić sprawiedliwości oraz adekwatnego zadośćuczynienia za wyciek i jego konsekwencje dla miejscowej społeczności.

Z dostępnych informacji wynika, że na początku lat 80. XX wieku firma Union Carbide przeprowadzała cięcia finansowe, które poskutkowały rozluźnieniem norm bezpieczeństwa i gorszymi warunkami pracy, a także miały przełożenie na stan techniczny instalacji i przestrzeganie przepisów bezpieczeństwa. Różne raporty wskazywały także na ignorowanie przez firmę zagrożeń i wypadków.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_w_Bhopalu.

- Czy działania, które podejmowała firma przed katastrofą i po niej, były nakierowane na dobro ludzi i społeczności Bhopalu?
- Czy firma poniosła adekwatne konsekwencje wobec tego, co zrobiła?
- Jakie działania firma powinna podjąć, a jakich zaniechać, żeby chronić ludzi?
- Jakie prawa człowieka mieszkańców_mieszkanek Bhopalu zostały naruszone?

Materiały:

- Powszechna deklaracja praw człowieka (Załącznik 1.);
- mazaki;
- kartki.

Instrukcja:

1. Podziel klasę na trzy- lub czteroosobowe grupy. Rozdaj każdej grupie PDPCz (Załącznik 1.), mazaki i kartki. Powiedz, że ćwiczenie wymaga kreatywności i fantazji. Poproś każdą z grup, żeby wyobraziła sobie świat za 100 lat (w 2126 roku). Poproś, by grupy porozmawiały o tym, w jaki sposób nowe technologie i działania międzynarodowych korporacji będą wpływać na prawa człowieka, i by zastanowiły się, które prawa człowieka mogą być wtedy szczególnie zagrożone. Pomysły i przemyslenia można zapisywać na kartkach.
2. Poproś reprezentantów/reprezentantki grup, żeby opowiedziały o konkretnym zidentyfikowanym przez ich grupy problemie/wyzwaniu i jakich praw człowieka ta kwestia dotyczy.
3. Pytania do refleksji na zakończenie.
 - Czy są prawa, które za 100 lat będą potrzebować ochrony bardziej niż kiedykolwiek?
 - Co możemy robić już dziś, by je chronić?
 - Czy coś was zaskoczyło w pomysłach innych grup?

ZAŁĄCZNIK 1. POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA:

https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf.

**ĆWICZENIE 7. JAK CHRONIĆ PRAWA CZŁOWIEKA
W DOBIE ROZWOJU TECHNOLOGICZNEGO?****10 MINUT****Materiały:**

- tablica/flipchart;
- karteczki post-it;
- mazaki.

Instrukcja:

1. Powiedz osobom uczestniczącym, że nowoczesna technologia zaczyna być obecna w niemal każdym obszarze naszego życia. Dane użytkowników/ użytkowników mediów społecznościowych stanowią towar dla międzynarodowych korporacji, wobec czego nasza prywatność i bezpieczeństwo w internecie są zagrożone. Państwa i rządy często atakują i podważają prawa człowieka, bo te stanowią dla nich przeszkodę, są niewygodne. Czy w związku z tym prawa człowieka są bezpieczne?
2. Na tablicy/flipcharcie napisz pytanie: „Jak chronić prawa człowieka we współczesnym świecie?”. Rozdaj każdej osobie po jednej–dwie karteczki post-it i poproś o zaproponowanie jednego–dwóch sposobów na ochronę praw człowieka (np. prawo do prywatności – nikt nie może zbierać twoich danych cyfrowych bez twojej zgody; zakaz dyskryminacji przez algorytmy, np. przy zatrudnianiu).
3. Poproś każdą osobę o odczytanie swojej propozycji i przyklejenie jej na tablicy/flipcharcie.
4. Podsumuj odpowiedzi.